

Kampen med kappen

I dag er Jens Peter Christensen dommer i Højesteret. Før han indtog en af de fornemste stole i det danske retsvæsen, var han primært tilknyttet universitetsverdenen bortset fra ni måneder i 1999-2000, hvor han var i "lære" som dommer ved Vestre Landsret i Viborg.

Min entre var ikke elegant, da jeg første gang trådte ind i retssalen på Fælledvej en varm augustmorgen i 1999. Jeg forrest, med landsdommerne Christian Bache og Torben Geneser efter. Mit højre ærme på kappen hang fast i dørhåndtaget. Kappen var rigelig stor. Det var den i øvrigt i enhver forstand. I nakken stod navnet Agersnap, den tidligere retspræsident.

Min kamp med kappen fortsatte, da formiddags-pausen kom. På den moderne kontorstol ved dommerpodiet var det lykkedes mig at køre kappen grundigt ind i hjulene. I kraft af fysikkens love fulgte stolen derfor med kappen op, da jeg rejste mig for at følge med Bache og Geneser ud.

Det var landsretspræsident Bjarne Christensen, der havde lokket mig til. Vi havde gennem en del år mødtes ved det grønne eksamensbord på Aarhus Universitet. Jeg som eksaminator i stats- og forvaltningsret og Bjarne Christensen som censor.

I begyndelsen var det udelukket, at jeg kunne konstitueres. Ganske vist var jeg lektor i offentlig ret, men den stilling havde jeg opnået på baggrund af eksamen som cand.scient.pol. og en juridisk licentiatgrad.

Jurist i betydningen cand.jur. var jeg ikke, og dermed havde retsplejelovens § 42, stk. 3, på en enkel

måde løst konstitutionsspørgsmålet for mig. Men det gik så anderledes.

Gode kolleger opfordrede mig til trods min aldersstegne tilstand at begynde som jurastuderende, og let-sindigt nok fulgte jeg rådet. I 1992 blev jeg som knap 36-årig cand.jur., og herefter kunne § 42, stk. 3, ikke længere værne mig mod landsretten.

Bjarne Christensen begyndte sine halvårige opfordringer. I begyndelsen skrev jeg disputats og havde derfor en god grund til at takke nej. Men da jeg i 1998 var blevet doktor og professor, var forsvarsværkerne brudt ned. Jeg takkede ja. Fra 1. august 1999 skulle jeg begynde en ni måneders konstitutionsperiode i landsretten.

Alt at tabe – intet at vinde

Før domstolsreformen 1. juli 1999 var der i retsplejeloven en særlig bestemmelse om universitetslæreres konstitution. I henhold til § 1043, stk. 2, kunne man som universitetslærer blive ansat som konstitueret på to femtedele af tiden i en kortere periode på f.eks. et halvt år. Blandt dommere gik denne ordning, efter hvad jeg havde hørt, under betegnelsen "luksuskonstitution".

Man skulle kun være i retten et par dage om ugen, man skulle ikke have karakterbog med hjem hver tredje måned, og man skulle ikke til sidst udstyres med en landsretsudtalelse. Der var i det hele taget lidt sighthseeing over ordningen.

Men nu var den så afskaffet, og tilbage stod kun den ægte vare, 9 måneders konstitution med karakterbog og landsretsudtalelse.

Da jeg fortalte om min beslutning til en af mine gode professorkolleger på instituttet, faldt reaktionen prompte: "Har du virkelig gjort det! Du har alt at tabe

I landsretten bærer landsdommere, anklagere, forsvarere og øvrige advokater kapper ved alle hovedforhandlinger. Landsdommernes kapper er sorte. Anklagerens kappe er sort med lilla revers og ærmekant. Forsvarerens kappe er sort med rødt revers og ærmekant. Ved en civil sag bærer begge advokater sort kappe med rød kant. Tidligere bar også retssekretærene sorte kapper. I dag vælger de fleste i stedet at møde i uniform med domstolslogo.

og intet at vinde!“. Nu var han ikke typen, der som en anden Columbus ville have kastet sig ud i at opdage Amerika, så jeg tog hans reaktion med nogenlunde ro. Men noget var der jo om snakken.

Motivation

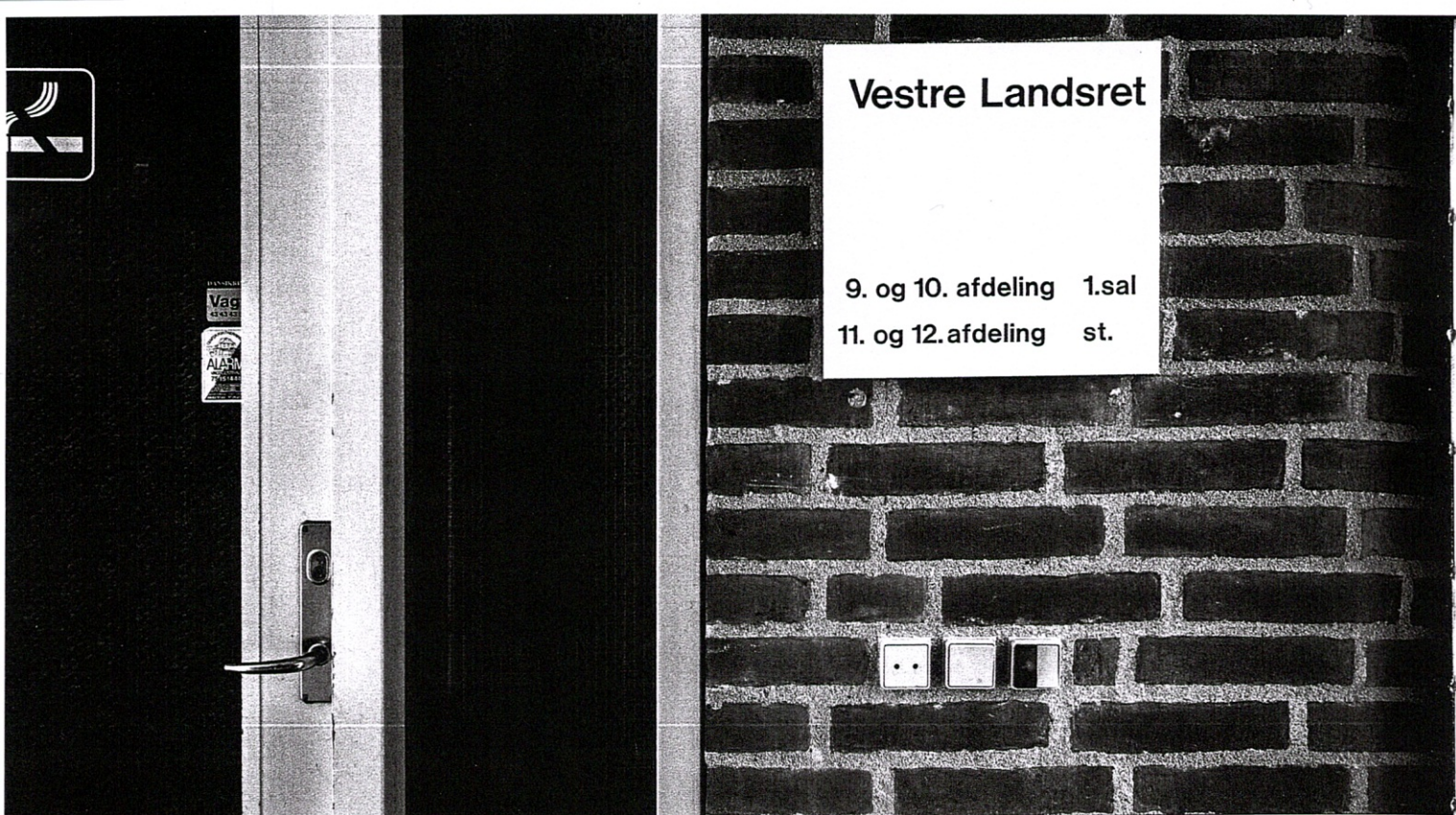
Jeg måtte strengt mig an. Og det gjorde jeg. Motivationen kom helt af sig selv. De første 3 måneder af konstitutionsperioden skulle jeg gøre tjeneste i landsrettens 9. afdeling, hos Christian Bache og Torben Geneser.

Den entydige melding på vandrørene lød, at de

begge var fra Justitsministeriet og knagende dygtige. Og meldingen var sand. Begge var de også overordentlig venlige. Men samtidig tavse som graven, når det angik dagens sag.

Man skulle være mere end almindelig tonedøv, hvis man ikke på få sekunder fattede, at sagen, det var ikke noget, man pludrede om i dagens løb. Nej, tavshed dér.

Først når domsforhandlingen var ovre, og vi var tilbage i det lille dommerværelse bag 9. afdelings retssal, faldt Baches første ord i så henseende: ”Hvad mener så du?“.

Enhver der har prøvet at være nybagt konstitut kan sikkert helt ned i fødderne mærke det uheldssvangre i netop det spørgsmål.

Lige på og hårdt

Det var lige på og hårdt. I det hele var der dengang ikke nogen nærmere introduktion til det at være konstitueret. Hvis der var, havde jeg i hvert fald ikke opdaget det. Man fik lov at overvære en enkelt domsforhandling med efterfølgende votering. Det var det nærmeste, man kom en form for introduktion, før man selv skulle i ilden.

Introduktionen foregik i mit tilfælde om mandagen, den 2. august 1999. Sagen handlede om modregning i konkurs. Som professor i offentlig ret var det ikke lige min spidskompetence, men jeg havde læst flittigt på sagen. Jeg syntes, jeg havde styr på den.

Den fornemmelse varede imidlertid kun, til domsforhandlingen var ovre, og jeg sammen med de tre kappeklædte sad i dommerværelset.

Den første dommer voterede nemlig for det modsatte resultat af det, jeg i mit studerekammer var nået

frem til. Men det gjorde Geneser og Bache så heldigvis ikke. Således betrygget og opløftet kunne jeg sætte mig ud i min solhede Volvo V40 og køre hjemad mod Aarhus.

Det blev både første og sidste gang, jeg kørte i bil til landsretten. Den slags var der oplagt ikke tid til. Der skulle læses ekstrakter, ekstrakter, ekstrakter og ekstrakter.

Jeg var nødt til at tage toget. Det gråhvide DSB-regionaltog med de stærkt umagelige sæder. Afgang kl. 7.18 fra banegården i Aarhus. Ankomst i Viborg lidt over halv ni. Med god tid til i rask trav at gå afsted ad Jernbanegade op til Fælledvej.

På et eller andet ukendt tidspunkt om eftermiddagen så den modsatte vej, med ankomst i Aarhus hen under aften.

Man skulle først og fremmest kunne *sagen*. Juraen var det som regel ikke så svært at få hold på. Hvad var det nu lige, fordringshavermora var? Nå ja, det kunne man jo ret hurtigt slå op og tilegne sig. Men *sagen*, det var noget andet. Den gav ikke sig selv. Det var dér, der skulle arbejdes.

På rette vej

Jeg sad dengang i det lovforberedende udvalg, der skulle komme med forslag til lovgivning om politiets og forsvarrets efterretningstjenester. Formanden var højesteretsdommer Hugo Wendler Pedersen, selv tidligere landsdommer i Viborg.

Da Hugo hørte, jeg var blevet konstitueret i Vestre Landsret, spurgte han ved et af møderne i Slotsholmsgade interesseret til, hvordan det så gik.

"Joohh," svarede jeg. Det gik vist nogenlunde. Først og fremmest var det jo faktum, man skulle kunne. Og så vovede jeg pelsen: "Faktum, det er vel næsten tre fjerdele af det".

"Nej", sagde Hugo. "Det er 95 pct.!" Så vidste jeg, at jeg var på rette vej.

Før jeg tiltrådte, havde jeg spurgt Bjarne Christensen om, hvad jeg særligt skulle læse på sommeren over, før august indfandt sig.

"Fængslingsbestemmelserne", sagde Bjarne. Dem ville jeg få brug for fra første dag.

I pauserne ville der med sikkerhed dukke kæremål om varetægtsfængsling op. Så fængslingsbestemmelserne i retsplejelovens § 762, dem skulle jeg studere.

Klog mand er god at gæste, så jeg gjorde, som Bjarne sagde. Af egen drift anskaffede jeg mig derudover von Eybens Borgerlig Ret, 27. udgave. Den offentlige ret mente jeg at kunne, men den privatretlige jura kunne det nok betale sig at få frisket op, selv om min juridiske kandidateksamen jo stadig var ganske ung.

Hos gamle von Eyben havde jeg læst, at man som jurist aldrig senere i sit virke nåede samme grad af fuldstændigt juridisk overblik, som da man som studerende på 1. del "kunne sin Borgerlig Ret på finger-spidserne". Det måtte kort sagt lige være en bog for mig.

Nogle år senere, da jeg blev medlem af Procesbevillingsnævnet, rystede jeg vist landsdommer Claus Levy fra Østre Landsret ved at fortælle ham, at jeg som konstitut stort set kun slog op i Borgerlig Ret. Ud over altså at læse og læse og læse på sagerne. Levy troede helt sikkert, at jeg drev gæk med ham. Men det gjorde jeg nu ikke.

Distanceblænder

Det er mærkeligt med sager. Lige når man får en ny sag i hånden, tænker man: "Hvad kommer det her mig ved?" Som konstitut med truende karakterbog i horisonten, er denne første fase dog ganske kort.

Dernæst melder anden fase sig: "Det her forstår jeg intet af. Nu kommer det endelig for en dag, at jeg hidtil har klaret mig igennem som distanceblænder."

Men så bliver man siddende. Helt stille. Og så begynder sagen at falde på plads. Sagen kommer en i møde. Den begynder at blive ens ven. Den har mange ting at fortælle. Også rundt omkring i hjørnerne. I detaljerne.

Små fakta her og der hvisker, at de også gerne vil være med. Efterhånden tegner der sig et samlet billede. Et billede, der ikke efterlader så stor tvivl, eller i hvert fald klart viser, hvor tvivlen ligger. Og så skal den juridiske ramme lægges ned over billedet. Det sidste var som regel ikke det vanskelige.

Det var i hvert fald sådan, jeg oplevede det. Desværre er alle mine samtidige optegnelser i min maylandkalender for 1999 forsvundet. Stjålet af en indbrudstyv i sommeren 2000. Han løb med kalenderne. Formentlig i det lønlige håb at de ville indeholde pinkoderne til mine tre dankort; et håb der desværre blev indfriet.

Væk er altså de daglige optegnelser, men som jeg husker det, lykkedes det mig vist hver gang at nå det samme resultat som Geneser og Bache – uden altså på forhånd at ane, hvad de mon måtte mene.

En enkelt gang var der dog tvivl. Det var, som jeg husker det, en sag om dørsalg. Jeg redegjorde for mit resultat. Geneser var enig. Men det var Bache ikke. Han syntes, at resultatet ikke var helt rimeligt. Og mon ikke de anbringender, der var gjort gældende, måtte forstås sådan, at de også rummede grundlaget for det rimelige resultat?

Både Geneser og jeg fulgte retsformanden. En rigtig afgørelse, der tilmed er rimelig, er jo at foretrække for en afgørelse, der kun er rigtig.

Og jo, så var der en straffesag i Esbjerg. En indbrudstyv med snesevis af forhold. Men ét af dem mente Bache og Geneser ikke, at der var bevismæssigt grundlag for.

Jeg havde vist ikke taget det helt så tungt. Havde han gjort det ene, havde han nok også gjort det andet. Men den slags går jo ikke. Så jeg måtte beskæmmet stikke piben ind.

Underholdende sager

Esbjerg. Det var 9. afdelings bitingsted. På den oversigt over sagerne, som jeg havde fået udleveret, da jeg tiltrådte, havde jeg set, at anden uge bestod af sager i Esbjerg. Jeg tænkte, at det nok ikke kunne angå mig. Jeg skulle vel ikke til Esbjerg. Men det skulle jeg selvfølgelig. Fire ud af ugens fem dage. Straffesager i rap.

Det meste var små voldssager: Den ene unge mand havde kigget lidt for interesseret på den anden unge mands pige. Og han havde derfor fået det, som gerningsmanden havde fundet var en retfærdig behandling.

Men der var også mere underholdende sager iblandt. Herunder en kostelig sag om to brødre, hvor den ene havde givet sig ud for at være den anden, og hvor den anden var blevet pågrebet en tidlig morgen, da bukkejagten gik ind, stående på et selvsammen-tømret højtbeliggende skjul, iklædt jagtgevær med kikkertsigte.

For retten bedyrede han, at han alene havde indfundet sig bemeldte sted, fordi han var så glad for naturen. Og når han havde taget geværet med kikkertsigte med, så var det selvsagt alene fordi, han ville bruge kikkerten til at skue de prægtige dyr. Han var selv meget imod jagt.

Som konstitut lærte man hurtigt, at man ikke skulle tro på noget som helst.

Det var også i Esbjerg, jeg blev udsat for en tildragelse, som landsdommer Fabrin aldrig har undladt at erindre mig om, når vi sidenhen er mødtes.

Jeg sad og læste avis ved morgenbordet, med en tallerken fuld af yoghurt oven på avisen. Fabrin, der af en eller anden grund havde erstattet Torben Geneser, kom og ville sætte sig ved bordet.

For at gøre plads trak jeg avisen til mig med det resultat, at jeg fik hele molevitten med tallerken og yoghurt i skødet. Fabrin udbrød prompte: "Nå, jeg havde godt nok hørt, at professorer er distraete."

Grebet af åndsnærværelse replicerede jeg: "Jeg havde ikke forventet at se en levende landsdommer så tidligt fra morgenen." Så var tonen ellers lagt.

Hver dag en fest

Efter tre måneder på Fælledvej i 9. afdeling gik turen til 2. afdeling i den gamle statelige retsbygning på Gråbrødre Kirke Stræde. Her slog Svend Bjerg Hansen og John Lundum deres folder.

Det var i særklasse muntre folk. Hver dag var en fest. Straks vi kom ind ad døren, blev dagens sag endevendt og diskuteret.

Det var en anden måde at afprøve en konstitut på. Og nu havde jeg jo også udstået de tre måneders tugt hos Bache og Geneser.

Deres facon var der ikke noget at sige på. Konstituttent skal jo netop afprøves. Det er meningen med konstitutionen. Og afprøvning får man til fulde, når man intet bud får fra de to andre om, hvordan sagen efter deres opfattelse bør bedømmes. I hvert fald ikke før, det er for sent.

Svend og Johns metode var en anden, men for så vidt lige så rigtig. For konstituttent fik virkelig mulighed for at vise sin sans – eller mangel på samme – for, hvad en sag indeholdt og ikke indeholdt. Og for at fundere og argumentere. Af karsken bælg.

Den ene dag tog den anden. Både i 9. og i 2. afdeling kom andre dommere på gæstevist, når de faste af en eller anden grund var beskæftiget i andre afdelinger.

På den måde lærte jeg næsten alle landsrettens dommere at kende. Kendskabet blev yderligere udvidet og uddybet de sidste tre måneder af konstitutionsperioden, hvor jeg var på konstant tur rundt i afdelingerne.

Af de 34 faste dommere, der dengang var i Vestre Landsret, var det kun Inger Nørgaard og Helle Bertung, jeg aldrig nåede at være sammen med.

Om alle disse dommere og de mange sager kunne der skrives meget.

Heldigvis har jeg en del notater liggende om mennesker, sager og muntre begivenheder, men det må blive en anden gang.

Her vil jeg blot sige, at jeg var imponeret af dem

alle, hver især. Der blev gået til arbejdet med humor, grundighed, fornuft og sund sans.

Hver dag nye oplevelser

Fredag den 28. april 2000 var det slut. Jeg havde lært en masse. Nu afdøde professor og fhv. ombudsmand Lars Nordskov Nielsen havde, da jeg fortalte ham, at jeg skulle være konstitut, med vanlig humoristisk sans sagt:

”Nu kan du da endelig komme hjem hver dag og fortælle noget spændende fra dit arbejde.”

Det var så sandt, som det var sagt. Hver dag bød på nye oplevelser. Morsomme, groteske, fortvivlende – og altid tankevækkende.

Alligevel var jeg glad for, at jeg atter var tilbage på universitetet. Jeg kunne igen starte dagen med at lukke min dør, sidde helt stille og sysle med noget, jeg havde forstand på.

I landsretten var det af en eller anden mærkelig grund blevet til skrivning af ikke mindre end 13 førsteinstansdomme. Og dertil altså læsning af ekstrakter, ekstrakter, ekstrakter og ekstrakter. Alt tilsat utallige timer i tog mellem Aarhus og Viborg, Viborg og Aarhus.

På et tidspunkt var der så meget at rive i, at jeg greb mig selv i at glæde mig til, at jeg formentlig den kommende weekend ville kunne få tid til at slå græsplænen. Så er man langt ude.

Jeg havde alt at tabe og intet at vinde. Alligevel, eller måske netop derfor, blev tiden som konstitut noget helt særligt. Hver dag var en opdagelsesrejse. Jeg drog klogere bort, end jeg kom, den sommerdag i august, hvor kappen hang fast i både dør og hjul. ■

Jens Peter Christensen. Født 1956. Cand. phil. 1980, Cand. scient. pol. 1982, Lic. jur. 1990, Cand. jur. 1992, Dr. jur. 1997. Dommer i Højesteret siden 2006. Tidligere bl.a. professor i offentlig ret ved Aarhus Universitet.

